

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

УДК 271.5: (477.86)

Галина СТЕФАНЮК, Юрій КЛОНОВСЬКИЙ

ЄЗУЇТСЬКІ ПАНЕГІРИКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА ІСУСОВОГО У СТАНИСЛАВОВІ (1715–1773 рр.)

У статті проаналізовано панегірики, що видавалися єзуїтами і є джерелом до вивчення діяльності Товариства Ісусового у Станиславові, охарактеризовано зміст та визначено їхню соціальну функцію у XVIII столітті. Досліджено панегірики, в яких відображено діяльність відомих меценатів та покровителів єзуїтів. Висвітлено функціонування Ордену єзуїтів у Станиславові, зокрема описано періоди його перебування у місті та внесок в культурно-освітню сферу.

Ключові слова: єзуїти, панегірик, джерела, костел, архів, Станиславів, колегіум, герб.

Основою історичного дослідження завжди є комплекс джерел, кожний вид якого по-своєму допомагає історичному розкрити певну частину історичної реальності. Оскільки джерела у процесі наукового дослідження піддаються критичному аналізу, то вони стають особливим предметом історичного пізнання. Джерело, як зазначає М. Варшавчик, “є не лише свідченням про історичні факти, а й саме є історичним фактом, історичним явищем свого часу”¹. Тому вивчення історичних документів становить значний науковий та пізнавальний інтерес. В контексті зазначеного, панегірики, написані єзуїтами Станиславівського колегіуму, є документальною базою дослідження їхньої культурно-освітньої діяльності у місті. Навіть побіжна згадка про єзуїтів викликає зацікавлення та, водночас, досить складні й суперечливі асоціації у громадськості. Саме тому актуальність вивчення панегіриків як джерел не викликає сумніву, а проблематика заслуговує на окреме дослідження.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі панегіриків як документального матеріалу з проблем суспільної та культурно-освітньої діяльності Ордену єзуїтів у Станиславові.

Обрана тема частково знайшла відображення у працях В. Грабовецького², М. Вуянко³, І. Бондарева⁴, О. Масловської⁵, В. Фацієвича⁶ тощо. Тематика діяльності Ордену єзуїтів у Станиславові була цікавою і для польських дослідників, зокрема І. Кадильської⁷, С. Заленського⁸, Р. Пізановського⁹, А. Батлея¹⁰ та інших.

Важливим джерелом до вивчення діяльності єзуїтів у Станиславові є панегірик “Meridies Lechici Poli, luce publica inter Hynienaei taedas, declaratus Illustrissimis Neosponsis: Domino D. Stanislao Potocki, Capitaneo Haliciensis, Sniatinensi etc ac Marianna aszczowna Palatinide Belzensis, Reipublicae generi utriusque Domus serenissimus, in Minimae Societatis Stanislaoopolitani Collegii umbra horam indicans felicissimam. Anno, quo mundus Divino sole refusit”¹¹. (Посередині Лехитії багатосвітня людність оповіщена між Гіменеями палаючим факелом, найяснішого новоодруженого пана галицького, снятинського капітана Станіслава Потоцького з белзькою та латинкою Маріанною Лящівною. Потіха Речі Посполитій і родові одному й другому. Найдостойніший дім у малому товаристві станиславівської колегії душі годинки вказували щасливому року, якою прикраса яснію чого Божого світла була в 1719 року).

Цікавим є те, що панегірик був написаний в честь одруження сина Йосифа Потоцького Станіслава з донькою підляського воєводи Мариною Лящівною. Цей історичний факт засвідчує також С. Заленський у своїй праці “Отці єзуїти в Станиславові”, зокрема, вказуючи: “На честь наречених шкільна молодь улаштувала “академію” з ораторськими виступами, декламаціями, співами, декораціями. Отці монахи тоді виголосили, а потім видрукували три панегірики, два – латинські прозою, третій – польський віршований і від імені колегіуму офірували молодій парі”¹².



Ще одним панегириком, який також присвячений весіллю Станіслава Потоцького, є *“Trabeatus Honoris Oriens publicae Serenitati praeludens, id est Illustrissimus Dominus D. Stanislaus a Potok Potocki, Haliciensis Capitaneus, simul honorissui, ac publicae felicitatis diem auspicans atq; panegyrico adoratus cultu a Stanislaoopolitano Soc. Jesu Collegio Anno Domini 1719”* (Курільні штати достойних східних народів у провадженні почестей від вельможного пана галицького капітана Станіслава з Потоку Потоцького разом з його достойниками, а водночас задля громадського щастя, а також вшанованого панегириком, виданим від станиславівської колегії ордену єзуїтів)¹³. Панегирик містить інформацію на 13 аркушах і надрукований у Львівській друкарні колегії єзуїтів. На другій сторінці міститься герб “Пилява” та латиномовні вірші, які адресувалися молодому подружжю. У віршах можна прослідкувати приязне ставлення єзуїтів до родини Потоцьких, до їхньої вірності і служіння їм.

Іншим джерелом, присвяченим вище зазначеній події, є *“Zodyak Polski Południem Płomienicyka Hymeneuszowe zapalającego pochodnie przy weselnym Akcie Janie Wielmożney Imci Panny Maryanny Łaszczowny Woiewodzanki Bełzkiey obiasniony rokuiącemu szczęśliwie Apollinowi wesoe Konstellacye przyświecaicy”* (Польський Зодіак, який південним променем запалює Гіменеєві факели, освітлює шлюбну церемонію їхньої ясновельможності милості панни Вікторії Лящівни, воєводівни белзької, Аполлонові, який бажає щастя, веселі сузір'я присвічують)¹⁴. Панегирик містить вітальні вірші молодому подружжю, написані польською мовою. На звороті титульної сторінки зображений гербовий лев.

Варто зазначити, що панегирики в досліджуваний період присвячувались відомим людям або меценатам, які допомагали єзуїтам. Вони переважно написані латиною в прозовій формі і містять жалобні промови, в яких оспівувалась і возвеличувалась особа, в честь якої був написаний документ.

Цінним джерелом сьогодні залишається панегирик *“Leo In Coelesti Sphaera Ultra humanae sortis orbitam Proventus Post fatale occasum Illustrissimae Excellentissimae Dominae D. Mariannae de Laszcziis Potocka Haliciensis, Koomiensis &c. Capitaneae In Sideruni Corona Serenior. Inter suprema Parentalia ad immortalem perennaturi Nominis gloriam Propositus, a Contestante altissimum dolorem Devinctissimo Collegio Stanislaoopoliensi”* (Лев в небесному колі, а людська дорога провадить до старості. Після фатальної смерті вельможної пані капітанової галицької та коломийської, екселенції Вікторії з Лящів Потоцької, яка в небесній короні перебуває поміж похвальним богослужінням до безсмертності іменем достойної похвали за покликком безмірного жалю, висловлене)¹⁵. Вказане джерело приурочене отцям-єзуїтам Львівської друкарні Товариства Ісусового та до дня смерті дружини Йосифа Потоцького Вікторії Лещинської. На звороті титульної сторінки – герб “Правдич” з латиномовними віршами.

Відзначимо, що Вікторія Потоцька за час свого життя досить активно допомагала єзуїтам у їхній діяльності. Досить часто у джерелах можна прочитати, що єзуїти її називали своєю матір'ю. Панегириком, що присвячувався її похорону, є *“Wieniawa nauiaśnierzch Leszczyńskich w zwycięskim życiu JW. Imci Pani Wiktoryi z Leszczyńskich Potockiey”* (Венява найясніших Лещинських у переможному житті її милості ясновельможної пані Вікторії з Лещинських Потоцької, воєводи і генералової Київських земель, старости Варшавської, Лежайської, Снятинської, Коломийської... через ясно світлу “Пиляву” на чотириденній похоронній церемонії у Станиславівському єзуїтському костелі єзуїтів, ординарієм пресвітлої Станиславівської колегіати о. Йосипом Ігнацієм Лохманом, виголошена 16 липня 1732 р.)¹⁶. На звороті титульної сторінки джерела – герб “Огенчик” з польськими віршами. Даний документ було прочитано у день похорону Вікторії Потоцької у Станиславівському єзуїтському костелі Святого Духа і Непорочного Зачаття Найсвятішої Диви Марії єзуїтським ординарієм о. Ігнацієм Лохманом. Проповідь написана у поетичній формі і розповідає про життя Вікторії та її щедри фундації під час будівництва костелу, в якому за заслуги її було й поховано.

Цікаві відомості містить панегирик *“Capitis Aeternus Dolor Fatum Illustrissimae Excellentissimae Dominae Victoriae de Leszczyńsiis Potocka Generalis Terrarum Kijoviae Palatinae, Varsaviensis, Sniatynensis. Lezayscensis, Kolomiensis &c. Capitaneae publico luctu comploratum veniente in dolentium partem magnam minimae Societatis Jesu Collegio Stanislaoopolitano anno quo caput nostrum Christus in humanis doluit”*¹⁷ (Схилена під смутком долі голова ясновельможної

пані Вікторії з Лещинських Потоцької – генералової Київських, Варшавських, Лежайських, Коломийських земель). Тут міститься інформація про смерть Вікторії Потоцької та описано церемонію похорону, яку проводили єзуїти. Цей панегірик видали самі єзуїти в знак поваги та жалоби за великою меценаткою єзуїтів, яка спричинилася до багатьох фундацій у побудові єзуїтського костелу Непорочного Зачаття Найсвятішої Діви Марії.

У Національній бібліотеці України імені В. Вернадського у фонді рукописів зберігається панегірик у чотирьох аркушах з польськомовними віршами, які за змістом атрибутовано як частину вітального твору “Fortuna swiata polskiego zkolligowaniem imion y Pilawów...”¹⁸, написаного з нагоди укладеного 1742 р. шлюбу представників двох гілок роду Потоцьких: Францішка Салезія (1700 – 1772), в подальшому волинського та київського воєводи, прозваного “маленьким королем Русі” (“królik Rusi”), сина згаданого вище Юзефа Феліціана Потоцького та Анни Ельжбети (бл. 1723–1772), дочки смоленського, пізніше київського та познанського воєводи Станіслава Потоцького (1698–1760) та спадкоємиці родинного спадку її матері Маріанни з Лашців (бл. 1700–1731). Свої привітання нареченим висловив єзуїтський колегіум у Станіславові і резиденція Товариства Ісуса в м. Лашув (Laszczów, Польща). У фрагменті текст набрано курсивом, а для виділення імен, прізвищ, назв гербів використано великі літери (прямим шрифтом), а із художніх елементів текст прикрашає кінцівка. Ймовірно цей панегірик, як і інші, складався з двох частин, оскільки з бібліографії відомо, що вищеназвані Станіславівський єзуїтський колегіум і Лашцівська резиденція Товариства Ісуса з тієї ж нагоди й у тому ж видавництві надрукували також привітання латинською мовою “Caelum Poloniae benedictionibus Pilavatum...”¹⁹, однак в нас не було можливості порівняти ці два панегірики на предмет подібних рис у їхньому оформленні.

Панегірик “Ozdoba Swiata Polskiego w Jaśnie Wielmożnych Potockich Imieniu, Nieśmiertelnych Zasług Koroną otoczona. JWJM. Panny Katarzyny Potockiey, Starościanki Grabowieckiey, w herbownym Pilawie złotey fortunie poprzysiężona, JWJP. Stanisława Kossakowskiego. Kasztelanica Podlaskiego, rodowitym piercieniem wieczney zaślubiona przyiaśni, przy applauzach Hymeneusza, od obligowanego Jaśnie Wielmożnemu Domowi Collegium Stanisławowskiego Soc. Jesu ogoszona”²⁰ (Окраса польського світу в ясновельможному імені Потоцьких, оточене вінцем безсмертних заслуг її ясновельможної милості Катерини Потоцької, старостівни грабовецької, в гербовій “Пиляві”, присягла в золотій фортуні його ясновельможній милості пана Станіслава Коссаковського, каштеляна підляського, заручена родовим перснем вічної приязні, при оплесках Гіменея від Станіславівського колегіуму єзуїтів, який усім зобов’язаний ясновельможній родині, проголошена року Божого 1744 р.). Це джерело написано польською мовою в честь одруження Станіслава Потоцького та Катерини Потоцької. На звороті зображені герби “Пилява” та “Сліповрон”, після яких на 12 сторінках містяться вітальні вірші нареченим, а також представлені інші промови, що виконувалися студентами станіславівського єзуїтського колегіуму.

Даній події присвячений інший панегірик “Aetas aurea Regno Poloniarum in Hymenaeo... Stanisłai Kossakowski... nec non... Catharinae Potocka... a Collegio Stanislaopoliensi elogiori obiti periodo...”²¹. Епіталама “Aetas aurea Regno Poloniarum in Hymeneo – Вік золотий для королівства польського”, написана в Станіславському єзуїтському колегіумі, віншує Станіслава Косаківського (1721–1761 рр.), каштеляна кам’янецького та Катерину з роду Потоцьких, майбутню власницю міста Станіславова. Прикметно, що нареченій, попри її належність до більш знатного роду Потоцьких, присвячено значно менше уваги. Катерину називають перлиною з родового Поточу, яку наречений “відшукав і вставив до свого золотого персня”. З часом вона буде відомою завдяки гострому розуму, влучним і доречним висловлюваннями, у тому числі й з приводу тогочасної політики і політиків. Катерина мала глибоку антипатію до Росії і її прихильників, яку не приховувала навіть під загрозою примусового розпродажу своїх багатств та після часткової їх конфіскації.

Текст настільки густо насичений міфологемами, символами, історизмами, крізь які досить важко дістатися до реальних подій, що це дає підстави говорити про залишкові риси бароко в літературі цього періоду: “Ні золотому емпорію Арабії, ні блискучим й очищеним вогнем межам Антиподів, ні Античності Сатурновим вікам королівство Сарматське не за-



здрить. Ані в Юпітера не випрошує срібних днів, щоб у коштовний вік жила Польща. Бо у вашому, найясніші молодята, шлюбі з'єднанням душ щасливішу нитку за Тимотеєву світ польський виткав"²².

Безперечно, джерелом до вивчення функціонування єзуїтського колегіуму, є панегірик "Patriae Fulcrum Dignitatum Apex, Religionis Decus Pilaya. In Illustrissimo Excellentissimo Domino Ignatio a Potok Potocki Capitaneo Haliciensi, Sub primum Honoris ingressum Prono Elogio Adoratus, a Devinctissimo Fundatrici Domui, Nomini, Honorique. Collegio Stanislaopoliensi. Anno Ab Increata Justitia in terris susceptae mortalium causae" (Родинна підпора достойна величі, велика набожність та краса Пиляви. В світлі найдостойніший Ігнацій Поток Потоцький капітан Галицький. Прихильник і фундатор колегії станіславівської)²³. Панегірик присвячений фундатору станіславівського єзуїтського колегіуму Ігнацію Потоцькому, який тривалий час допомагав утримувати при колегіумі музичну бурсу. Щорічно він передавав чимало коштів, щоб учні мали можливість навчатися грі на музичних інструментах. У панегірику також зазначено, що учні часто влаштовували вистави та концерти, під час яких читали вірші, присвячені Ігнацію Потоцькому.

Важливе значення для висвітлення теми має панегірик "Luctus multiplex ex unica jactura viri toga, sago, religione, maximi; celsissimi domini, domini Josephi in Zbaraz et Niemirow Potocki castellani cracoviensis, supremi copiarum Regni Ductoris, Sniatyensis, Lezayscensis etc. Praefecti; Funebri eiusdem laudatione nonnihil delinitus a delentissimo, gratiisq; sui Fundatoris devinctissimo Collegio Stanislaopoliensi Societatis Jesu. Anno Domini 1751". (Розмаїтне світло у зв'язку з втраченою мужа і громадянина, войовника і захисника віри, ясновельможного пана Йосифа на Збаражі і Немирові Потоцького – каштеляна краківського, верховного проповідника королівського війська, префекта снятинського і лежайського. Поховання того самого славного, певною мірою чарівника, у болісній і вдячній своїй фундації божественної колегіати у Станіславівському Товаристві єзуїтів)²⁴. Вказаний документ, присвячений похорону Йосифа Потоцького, виданий станіславівськими єзуїтами у Львівській друкарні колегії ордену єзуїтів. На звороті титульної сторінки зображений герб – "Пилява" з латинськими віршами. Панегірик складається з трьох частин. У частині першій – "Йосиф Потоцький – великий чарівник війни" – акцентовано увагу на військові походи Й. Потоцького та перелічено визначні та переможні його битви. Частина друга має назву "Йосиф Потоцький – сенатор великої тоги", а третя – "Йосиф Потоцький – найвищий релігійник". Зокрема, у третій частині документу основна увага приділяється меценатській діяльності Потоцького, перелічено його фундації на будівництво єзуїтського костелу Святого Духа і Непорочного Зачаття Найсвятішої Діви Марії, а також будівництво єзуїтського колегіуму.

На 15-ти аркушах написаний панегірик "Luclus sine mensura, immensoe jacluroe oequalis, morte Cel. D. Josephi in aureo Potok Potock ..." (Невимовний жаль, рівний невимірній утраті зі смертю його ясновельможної милості пана Йосифа на Золотому Потоці Потоцького... завданий усій Вітчизні та її милості ясновельможній пані Людвіці з Мнішків Потоцькій, каштеляновій краківській, великій гетьманівній коронній, старостині волемовській ... найжалобніший після померлого чоловіка дружині. Від осиротілого по своїм фундаторі і протекторі Станіславівського єзуїтського колегіуму)²⁵. На початку міститься прозова передмова до Людвіки з Мнішків Потоцької, а далі йдуть польські вірші.

У панегірику "Pietas Domus Potocciae..." (Відданість роду Потоцьких ...) написані промови станіславівських єзуїтів під час похорону Станіслава Потоцького, в одній із яких єзуїти згадують про Гелену Замойську, дружину воєводи: "При житті свого мужа обсіпала щедрою рукою деяких юнаків, які навчались у станіславівській колегіаті. З неменшим старанням дбала про забезпечення злиденної половини шляхетних дівчат, які всюди перебували. Веліла навчати їх найкращих манер і вирощувала так щедро, що деякі годувались навіть у достатку"²⁶.

Панегірик "Żalosa Strata Ouczyzny Ouca, Starodawnego Domu..." (Жалібна втрата батька Вітчизни, окраси стародавнього роду, слави лицарства зі смертю його ясновельможної милості пані Олені із Білого Орла, висловлена її ясновельможній милості пані Олені із Замойських, воєводині познанській, жалобній по своєму найдорожчому чоловікові дружині. Від уболіваючого над смертю фундатора і оборонця свого колегіуму єзуїтів)²⁷, надрукований на 8-ми

аркушах. На звороті титульної сторінки зображений герб “Сліта” з вісьмома польськими віршами, в яких оспівувалась велич постаті Станіслава Потоцького та його меценатська діяльність у підтримці єзуїтів. Також в ньому знаходимо вірші, адресовані дружині Гелені Замойській з приводу втрати чоловіка. Вони написані польською мовою і несуть в собі величальний та жалібний характер. У них також єзуїти згадують інших членів родини Потоцьких, які фінансово допомагали розбудовувати єзуїтський костел та підтримували функціонування колегіуму для навчання молоді шляхти.

Ридай Польщо, так жаль каже, утратила ти пана,
Яка велика для твоєї цілості з такої втрати рана.
З нього гонор, свобода, вікопомна слава,
Коли зброєю був “Сліта”, перемогою – “Пилява”.

Про цей панегірик також згадує і С. Заленський, а саме: “Колегіум єзуїтський на щорічні іменини свого “добročинця і протектора” проводив заходи у своєму костьолі й академію шкільної молоді. Щоразу з’являлися в цій залі два панегірики, складені невідомими проповідниками. Ці панегірики на кількадечних панахидах виголошували в колегіаті, а потім друкували в Станіславівському колегіумі. Один із них, написаний польською мовою, подаровано вдові небіжчика, також “добročинниці і протекторці” Ордену й опікунці убогих учнів Гелені із Замойських. Другий, латинський, присвячений *illustrisimae proli in funere parentis sui moestissimaе*, тобто дітям, а було їх від двох дружин дев’ятеро”²⁸.

Характеризуючи панегірики, варто зазначити, що переважна більшість досліджуваних видань відзначається двомовністю, використанням латинської та польської мов або одночасно у межах твору, або нарізно в двох частинах видання. Практично всі частини творів видані з окремими титулами або шмуцтитулами, зазначені в бібліографії як окремі видання. На нашу думку, наведені вище численні спільні риси таких видань дозволяють об’єднати їх та класифікувати як дві різномовні частини вітальних творів. Більшість панегіриків присвячені саме родині Потоцьких. Шлюбні панегірики, загалом, є багатоаспектним джерелом для історико-красназничих, історичних та філологічних досліджень і є джерельною базою до вивчення суспільної та культурно-освітньої діяльності станіславівських єзуїтів.

1. Варшавчик М. Я. Джерело історичне / М. Я. Варшавчик // Джерелознавство історії України : Довідник. – К. : Київський ун-т ім. Т. Шевченка, 1998. – С. 40.
2. Грабовецький В. Сторінки літопису Івано-Франківського Катедрального собору Святого Воскресіння / В. Грабовецький. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2000. – 185 с.
3. Вуянко М. Монастирі Івано-Франківська (Станіславова). Перша половина ХХ ст. / М. Вуянко. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 1998. – 216 с.
4. Боднарєв І. Перші студенти Станіславова / І. Боднарєв // Західний кур’єр. – 2009. – 23 квітня.
5. Масловська О. Провісники науки та релігії / О. Масловська // Рідна земля. – 2008. – 26 вересня (№40). – С. 11.
6. Фацієвич В. Місто Станіславів та його церкви / В. Фацієвич // Шематизм на 1903 рік. – Станіславів, 1903. – С. 19.
7. Kadulski I. Teatr jezuicki XVIII I XIX w. w Polsce z antologią dramatu / I. Kadulski. – Uniw, Gdańskiego. – Gdansk, 1997. – 315 s.
8. Załeski S. Historia zniesienia zakonu Jezuitów i jego zachowanie na Białej Rusi / S. Załeski. – Lwów, 1874. – 221 s.
9. Piyanowski R. Drugi etap prebywanie ojców Jezuitów w Stanislawowie / R. Piyanowski. – Kraków, 2000. – 118 s.
10. Betlej A. Dawny kościół p. w. Św Stanisława Kostki oraz rezudencja jezuitow w Stanislawowie / A. Betlej // Akademia Ignatianum Wydawnictwo WAW. – Kraków, 2013.
11. Meridies Lechici Poli, luce publica inter Hynienaei taedas, declaratus Illustrissimis Neosponsis: Domino D. Stanisłao Potocki, Capitaneo Haliciensi, Sniatinensi etc ac Marianna aszczowna Palatinide Belzensi, Reipublicae. generi utriusque Domus serenissimus, in Minimae Societatis Stanislaopolitani Collegii umbra horam indicans felicissimam. Anno, quo mundus Divino sole refusit 1719. – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1719. – 48 s.



12. Зеленський С. Отці єзуїти в Станіславові / С. Зеленський. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 2010. – С.48.
13. *Trabeatus Honoris Oriens publicae Serenitati praeludens, id est Illustrissimus Dominus D. Stanislaus a Potok Potocki, Haliciensis Capitaneus, simul honorissui, acpublicae felicitatis diem auspicans atq; panegyrico adoratus cultu a Stanislaoopolitano Soc. Jesu Coliegio Anno Domini 1719.* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1719. – 13 s.
14. *Zodyak Polski Południem Płomieńczyka Hymeneuszowe zapalającego pochodnie przy weselnym Akcie Janie Wielmożney Imci Panny Maryanny Łaszczowny Woiewodzanki Bełżkiew obiasniony rokuiaćemu szczęśliwie Apollinowi wesoe Konstellacye przyświeeacyfolio, k. 7.* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1748. – 39 s.
15. *Leo In Coelesti Sphaera Ultra humanae sortis orbitam Proventus Post fatale occasum Illustrissimae Excellentissimae Dominae D. Mariannae de Laszcii Potocka Haliciensis, Koomiensis &c. Capitaneae In Sideruni Corona Serenior. Inter suprema Parentalia Ad immortalem perennaturi Nominis gloriam Propositus, a Contestante altissimum dolorem Devinctissimo Collegio Stanislaoopoliensi Soe: Jesu. Anno 1732.* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1732. – 54 s.
16. *Wieniawa nayiaśnieyzych Leszczyńskich w zwycięskim życiu JW. Imci Pani Wiktoryi z Leszczyńskich Potockiew Woiewodziny y Jenerałowey ziem Kiiowskiev Warszawskiev Leżaiskiev Sniatvńskiey Kołomviskiev etc Starościny przez Jaśnie Oświeconego Pilawę na 4-dniowym akcie pogrzebowym w kościele Stanisławowskim Societatis Jesu kazaniem X. Józefa Ignacego Lochmana tegoż Zakonu wywyższony Roku 1732, dnia 18 lipca* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1732. – 145 s.
17. *Capetis Acternus Dolor Fatum illustrissimae excellentissimae Dominae Viktoriae de Leszczyńsi Potocka Generalis Terrarum Kijoviae Palatinae. Varsaviensis, Sniatunensis, Lezauscensis, Kolomiensis etc. Capitaneac publiko luctu comploratum. Veniente in Dolentium Parter Magnam Minimae Societatis Jesu Collegio Stanislaoopolitano. Anno Quo Caput nostrum Christus in humanis doluit 1732.* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1732. – 316 s.
18. *Fortuna Orbis polonici e colligalione noniinum et Pilavorum III. Excel. DD.in Polok Francisci Potocki Incisoris Resni, Capitanei belzensis elz et III. Excel. DD. Annoe Polok, Palalinidis smolenscensis, in honorem Patrioe oeslimala inhymoeneo integrilalisReipublicoe jurala, a Collegio slanislaoopolitano et Residentia laszczoviensi S. J. promulgata anno aureee felicitatis mundi 1742.* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1742. – 36 s.
19. *Caelum Poloniae benedictionibus Pilavarum in illustrissimi excellentissimi Domini D. Francisci a Potok Potocki incisoris regni, capitanei belzensis, rubieszowiensis, opalinensis, robczycensis etc. ac illustriss. excell. D. D. Annae Potocka illustrissimi palatini smolensciae lectissimae filiae hymeneo ad vota singulorum consulatum a Collegio Stanislaoopoliensi, et residentia laszczoviensi Soc. Jesu prono cultu adoratum anno quo Caeli unione hypostatica sociati terris 1742.* – Leopoli : Typis Collegii Soc: Jesu, 1742. – 50 s.
20. *Ozdoba Swiata Polskiego w Jaśnie Wielmożnych Potockich Imieniu, Nieśmiertelnych Zasług Koroną otoczona. JWJM. Panny Katarzyny Potockiew, Starościanki Grabowieckiew, w herbownym Pilawie zlotey fortunie poprzysiężona, JWJP. Stanisława Kossakowskiego. Kasztelanica Podlaskiego, rodowitym piercieniem wieczney zaślubiona przyiaśni, przy applauzach Hymeneusza, od obligowanego Jaśnie Wielmożnemu Domowi Collegium Stanisławowskiego Soc. Jesu ogoszona. R. P. 1744.* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1744. – 205 s.
21. *Aetas Aurea Regno Poloniarum in Hymenaeo Illustriss. Excellentiss. Domini D. Stanislai Kossakowski Castellanidae Podlachiae. Patricio desponsata Annulo necnon Illustrissimae Excellentissimae Dominae D. Catharinae Potocka Illustrissimi Capitanei Grabovecensis lectissimae filiae ad Illustriss. Pilava jurata a Collegio Stanislaoopoliensi Soc. Jesu elogiori obiti periodo. Anno praetiosae aetatis in unione hypostatica.* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1744. – 320 s.
22. Там само. – S.15.
23. *Patriae Fulcrum Dignitatum Apex, Religionis Decus Pilaya. In Illustrissimo Excellentissimo Domino Ignatio a Potok Potocki Capi taneo Haliciensi, Sub primum Honoris ingressum Prono Elogio Adoratus, a Devinctissimo Fundatrici Domui, Nomini, Honorique. Collegio Stanislaoopoliensi. Anno Ab Increata Justitia in terris susceptae mortalium causae 1754.* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1754. – 125 s.
24. *Luctus multiplex ex unica jactura viri toga, sago, religione, maximi; celsissimi domini, domini Josephi in Zbaraz et Niemirow Potocki castellani cracoviensis, supremi copiarum Regni Ductoris, Sniatyensis, Lezayscensis etc. Praefecti; Funebri eiusdem laudatione nonnihl delinitus a delentissimo, gratiisq; sui Fundatoris devinctissimo Collegio Stanislaoopoliensi Societatis Jesu. Anno Domini 1751.* – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1751. – 42 s.
25. *Luclus sine mensura , immensoe jacluroe oequalis, morte Cel. D. Josephi in aureo Potok Potock Castellani cracoviensis supremi copiarum Regni Ducis, lazayscensis etz Capitanei, toli Patrioe inflictus et Gel. D. Ludovi*

- coe e Mniszech Potocka, Castellaneoe cracoviensi elz dolemlissimoe post obitum maiti Consortis a suo Fundatore et Proteclore orballo Collegio stanislaopolilano S. J. declaratus. – Leopoli : typ. S. J., 1751.
26. Pietas Domus Potocciae; in Fnuere Illustrissimi Domini Domini Stanislai in Zbara & Niemirów Potocki, Palatini Posnaniensis, Panegyri publica Orbi Universo proposita Illustrissimae Proli in funere Parentis sui maestissimae pro solatio afflicti pectoris dedicata a Collegio Stanislaopoliensi Soc. Jesu. Anno Christi 1760. – Leopoli : Typis Acad. S. R. M. Coli. Soc. Jesu. S. u., 1760.
27. Żaloszna Strata Ojczyzny Ojca, Starodawnego Domu ozdoby Rycerstwa chwały, z mierci laśnie Wielmożnego JMci Pana Stanisława na Żłotym Potoku Potockiego. Woiewody Poznańskiego, Kawalera Orderu Orła Białego, Jaśnie Wielmożney JMCi Pani Helenie z Zamoyskich Potocki, Woiewodzinie Poznańskiej Żalosznej po Nayukochańszym Mężu Swoim Małżonce wyrażona od ubolewaiącego nad źmiercią Fundatora y Protektora swojego Collegium Stanisławowskiego Societatis Jesu. Roku Pańskiego 1760. We Lwowie, w Drukarni Akademickiey JKM. Soc. Jesu. – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1760. – 96 s.
28. Заленський С. Отці єзуїти в Станиславові / С. Заленський. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 2010. – С. 48.

В статтє проанализированы панегирики, издававшиея иезуитами и являющиеся источниками для изучения деятельности Общества Иисуса в Станиславове, охарактеризовано содержание и определена их социальная функция в XVIII веке. Исследованы панегирики, в которых отражены деятельность известных меценатов и покровителей иезуитов. Освещены функционирование Ордена иезуитов в Станиславове, в частности описаны периоды его пребывания в городе и вклад в культурно-образовательную сферу.

Ключевые слова: иезуиты, панегирик, источники, костел, архив, Станиславов, коллегіум, герб.

The article analyzes the eulogies that were published by the Jesuits and is the source of the study of the Society of Jesus in Stanislav, described their content and their social function defined in the XVIII century. Panehirnyky analyzed, reflecting the activities of known philanthropists and patrons of the Jesuits. Deals with the functioning of the Jesuits in Stanislav particular periods described his stay in the city and contribute to the cultural and educational sphere.

Keywords: Jesuits, panehirnyk, church, archive, Stanislav, college, emblem.

УДК 94 (477.83.86)

Лілія ШОЛОГОН

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АКТУАЛІЗОВАНИХ ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РУХУ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧНИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.

У статті подана характеристика актуалізованих джерел з історії національно-культурного руху українців Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст., тобто тих, що оприлюднені у вигляді документальних збірників або виявлені і вивчені дослідниками, а почерпнута з них інформація запроваджена до наукового простору на сторінках монографічних та інших видань. Зроблено спробу з'ясувати особливості актуалізації документів і матеріалів офіційного характеру та джерел особового походження наприкінці ХІХ – початку ХХ ст., у міжвоєнний період, у працях радянських та сучасних українських дослідників.

Ключові слова: актуалізовані джерела, документи офіційного характеру, джерела особового походження, національно-культурний рух, Галичина

Новітнє історичне джерелознавство виокремлює в структурі джерельної бази будь-якого дослідження актуалізовані та неактуалізовані джерела, тобто запроваджені до наукового простору і не запроваджені. До актуалізованих відносять свідчення двох видів: а) які виявлені, належним чином опрацьовані й оприлюднені внаслідок археографічної роботи у форматі серійних документальних збірників, проблемно-тематичних видань, хрестоматій або окремих відбитків тих чи інших пам'яток; б) які виявлені і вивчені дослідниками, а почерпнута з них інформація запроваджена до наукового обігу попередниками у вигляді копій документів чи ін-